

Magyar tudományosság a világban Hírösszefoglaló – 2022. május

Díjak, kitüntetések



NEMZETKÖZI DÍJJAL ISMERTÉK EL A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNYT ÉS GAZDASÁGI HATÁSAIT VIZSGÁLÓ KOLOZSVÁRI KUTATÁST – A kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) magyar tagozatos közgazdász kutatói nyertek a nagy-britanniai Emerald Publishing tudományos kiadó Real Impact Awards 2021 elnevezésű nemzetközi versenyének egyik kategóriájában. A kiadó a koronavírus-járvány gazdasági hatásait vizsgáló kutatási projektnek a társadalomra gyakorolt széleskörű hatásait ismerte el. Az egyetem közleménye szerint a BBTE magyar közgazdász kutatócsoportja a 2020 áprilisában indított kutatási program keretében naponta összegyűjtötte a járvány romániai alakulására és a gazdaságra gyakorolt hatására vonatkozó adatokat, és ezek képi megjelenítésével, valamint elemzések és

előrejelzések közlésével jelentős társadalmi hatást váltott ki. Az elmúlt két hónapban a projektet kiegészítették az orosz-ukrán háború gazdasági következményeire vonatkozó információk és elemzések közzétételével. A brit, ausztrál és norvég szakértőkből álló zsűri külön kiemelte, hogy a kolozsvári kutatók által publikált elemzések eredményei igazolható hatást gyakoroltak a járvány alatt meghozott hivatalos döntésekre. A zsűri azt is hangsúlyozta, hogy a BBTE közgazdászai jó példát mutattak arra, miként lehet a tudományos kutatás eredményeivel valós hatást gyakorolni a közösségek életére és miként lehet fokozni a tudomány társadalmi elfogadottságát. Mint **Szász Levente**, a BBTE Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karának dékánhelyettese, a kutatási projekt vezetője felidézte, a kibontakozó járvány miatti bizonytalan, válságos helyzetben indították a projektet, hogy a tudomány eszközeit a társadalom és a romániai döntéshozók szolgálatába állítsák, és ezzel hozzájáruljanak a veszteségek csökkentéséhez <http://www.mti.hu/>

Hírek, események

A TALÁLKOZÁS, A SZEMÉLYES KAPCSOLAT ÉLMÉNYE – SIKERES EME OGYSZ TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAK – Két év késéssel – április 7–9. között zajlott Marosvásárhelyen az Erdélyi Múzeum Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának a XXX. tudományos ülészsaka, nagyon gazdag programmal. Mintha a járványhelyzet miatt kiesett két évet szerették volna pótolni, a 12 szekcióban 123 dolgozat hangzott el a konferencián, amelyhez a megelőző két napon érdekes előrendezvények társultak. A tudományos tanácskozás nyitóünnepségét a Grand Szálló előadótermében tartották. A rendezvényre közel 500-an jelentkeztek be, köztük 286 általános orvos, 152 fogorvos és 43 gyógyszerész <https://www.e-nepujzag.ro/>



MEGHALT KARA GYÖRGY ORIENTALISTA, FILOLÓGUS, AZ MTA LEVELEZŐ TAGJA – A tudós nyolcvanhét éves volt – *Elhunyt Kara György, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának levelező tagja, az ELTE professor emeritusa, az Indianai Egyetem tanára* – tudatta az MTA. *A tudós halálával nagy veszteség érte a magyar és a nemzetközi orientalisztikát* – olvasható a méltatásban, ami szerint a tudóst múlt szombaton, április 16-án érte a halál [...] **Kara György** munkássága a nemzetközi és magyar orientalisztika igen széles körében kapott elismerést: 1984-ben Kőrösi Csoma-émlékéremben részesült, 1999-ben megkapta az egyik legmagasabb mongol kitüntetést, a Sarkcsillag Érdemrendet, majd 2000-

ben Alexander von Humboldt Kutatói Díjjal tüntették ki. Tagja volt a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak, a Kőrösi Csoma Társaságnak, amelynek főtitkári tisztségét is ellátta, a bloomingtoni Mongolia Societynek, az American Oriental Societynek és az Association for Asian Studiesnek, de tiszteletbeli tagja volt a Török Nyelv Társaságnak és a harvardi Central Eurasian Studies Societynek is <https://24.hu/>

TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁSOKRÓL INDÍTOTTAK ONLINE ELŐADÁSOKAT ÉS BESZÉLGETÉSEKET A FÓRUM INTÉZETBEN – A Fórum Intézet aktív építője lesz a dél-szlovákiai társadalmi vállalkozások és társadalmi innovációk ökorendszerének, folytatva és továbbfejlesztve azt a munkát, melyet a régió civil szektorában immár több mint két évtizede elkezdett. Első lépésként egy podcast stúdiót hozott létre somorjai székházában, melyben a témával kapcsolatos beszélgetéseket rögzítenek majd. Ezt követően április 26-án egy nemzetközi online konferencia keretében mutatták be a társadalmi vállalkozókat és innovátorokat, a fontosabb trendeket régióinkban és a tervezett EU-s támogatási eszközöket a témában. A projekt az INTERREG Szlovákia–Magyarország program támogatásával valósult meg. A társadalmi innovációk és társadalmi vállalkozások (socin-ek) olyan megoldásokat, termékeket és szolgáltatásokat hoznak létre, melyek hatékony válaszok lehetnek napjaink legégetőbb társadalmi problémáira <https://felvidek.ma/>

ERDÉLYI EGYETEMEKRŐL ÉRKEZTEK EGERBE – A SAPIENTIA ÉS AZ EKKE KÖZÖTT INTENZÍV A SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDÉS – Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemre (EKKE) látogatott a kolozsvári Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem rektora, **dr. Tonk Márton** s a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem rektora, **dr. Pálfi József**. **Dr. Tonk Márton** elmondta, a Sapientia és az EKKE között intenzív a szakmai együttműködés, s ezt szeretnék folytatni. Ezután szólt az erdélyi magyar felsőoktatás jelenéről. Mint mondta, több kihívással is küzdenek, így a magyar lakosság szám csökkenésével, a relatív alacsony hallgató létszámmal, hiányterületekkel a művészeti és műszaki, az orvosi, illetve az állatorvosi képzésekben. Hozzátette, három egyetem konzorciumba lépett, cél, az Erdélyben magyar nyelven tanulók tömörítése <https://www.heol.hu/>

KORMÁNYZÁS ÉS KULTÚRAPÁRTOLÁS A HOSSZÚ XIX. SZÁZADBAN – 2022. május 7 és 9. között került sor Kolozsváron a Kormányzás és kultúrapártolás a hosszú XIX. században című nemzetközi konferenciára – A konferencia fő támogatója: MTA KAB – Partnerek voltak: Művészeti Múzeum, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeum, BBTE Hungarológia Doktoriskola <https://www.eme.ro/>

ELHUNYT KERESKES LÁSZLÓ GÉPÉSZMÉRNÖK, NY. EGYETEMI TANÁR, AZ EME ALELNÖKE – **dr. Kerekes László** gépészmérnök, ny. egyetemi tanár, az EME alelnöke életének 71. évében 2022. április 30-án Kolozsváron elhunyt. **Kerekes László** az Egyesület alapító, tiszteleti tagja s kitüntetettje volt. Tudományos munkássága maradandó eredményekkel gazdagította a műszaki tudományt <https://www.eme.ro/>



Paizs Csaba átveszi az elismerést Freund Tamástól

SZILÁRD ÖSSZETARTÓ ERŐ – A KÜLSŐ TAGOK FÓRUMA AZ MTA 195. KÖZGYŰLÉSÉN – A hagyományokhoz hűen a Magyar Tudományos Akadémia éves közgyűlésének második napján tartották a Külső Tagok Fórumát az MTA Székházban. **Freund Tamás**, az MTA elnöke köszöntőjében hangsúlyozta: a külső tagok minél intenzívebb bevonása az Akadémia életébe, a határon túli magyar kutatók munkájának elismerése és támogatása elnöki programjának kiemelt része. Nyitóbeszédében köszönetet mondott a külső tagok aktív szerepvállalásáért az Akadémia életében, többek között a Középiskolai MTA Alumni Programban való lelkes részvételükért, melynek keretében határon túli magyar tudósok is vállalták, hogy ellátogatnak alma matereikbe, hogy közel vigyék a Kárpát-medencében élő magyar fiatalokhoz a tudományokat és a tudományos kutatómunkát. A programba több határainkon túli

magyar középiskola is bekapcsolódott, és anyaországi kutatók is nagy örömmel látogatnak el hozzájuk [...] Az elnöki köszöntőt az **Arany János-díjak és az Arany János-érmek átadása** követte. Az Arany János-díjnak olyan külhoni magyar tudósok, kutatók elismerése a célja, akik jelentős munkásságot mutattak fel életük során (Életműdíj), akik kiemelkedő tudományos eredményt értek el (Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény Díj) vagy fiatal kutatóként nyújtottak jelentős teljesítményt (Fiatal Kutatói Díj). Az Arany János-érem olyan külhoni magyar tudósok, kutatók kitüntetésére szolgál, akik a külhoni magyar tudományosság és tudományos közélet ügyének előmozdításában szereztek kiemelkedő érdemeket [...] Az Arany János-díjat kapott kutatók előadásai után az Akadémia **újonnan megválasztott külső tagjainak** bemutatására került sor <https://mta.hu/>

AZ AMERIKAI MAGYAR AKADÉMIKUSOK TÁRSASÁGÁNAK 6. KONFERENCIÁJA – Az Association of Hungarian American Academicians / Amerikai Magyar Akadémikusok Társasága szervezésében az MTA Székházban került sor a *6th Association of Hungarian-American Academicians* című konferenciára. Az eseményen az alábbi díjátadókra is sor került: 2022 Winners of the AMMAL graduate student fellowship, winner of the 2022 AMMAL young investigator award ... A konferencia előadásait és a díjátadókat a fenti címre kattintva megtekintheti a konferencia Youtube-csatornáján <https://www.youtube.com/>

BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ REJTETT MINTÁZATOKRÓL SZÓLÓ KIÁLLÍTÁSA ÉRKEZIK A CSÍKI SZÉKELY MÚZEUMBA – **BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSSAL TÉR VISSZA CSÍKSZEREDÁBA** – **Barabási Albert-László** világhírű fizikus, hálózatkutató *Rejtett mintázatok* című kiállítása nyílt meg május 7-én, szombaton 17 órától a Csíki Székely Múzeumban – „*A hálózat kutatás és hálózati vizualizáció az elmúlt évek, évtizedek egyik legígéretesebb tudományos módszertani újdonsága, egy olyan új tanulási modell, amely hatékony eszköznek bizonyult a kulturális, társadalmi jelenségek, így a képzőművészeti színtér vizsgálatához is.* A BarabásiLab (a Northeastern Egyetem Komplex Hálózati Kutatóközpontja) tevékenységének célja az, hogy kiderítse, hogyan néznek ki, hogyan fejlődnek és hogyan befolyásolják a hálózatok a komplex rendszerek megértését. A *Rejtett mintázatok* **Barabási Albert-Lászlónak** a hálózat kutatás művészeti ábrázolásával debütáló kiállítása <https://szekelyhon.ro/>

KONFERENCIÁVAL ÜNNEPELTÉK KOLOZSVÁRON A 25 ÉVES BOLYAI JÁNOS KUTATÁSI ÖSZTÖNDÍJAT – 25 éves a Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezésére létrehozott Bolyai János Kutatási Ösztöndíj. A támogatást korábban elnyerő erdélyi kutatók jubileumi konferencián adtak elő május 12-13. között Kolozsváron. A posztdoktori kutatások támogatására létrehozott Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban 25 év alatt 91 alkalommal részesült romániai kutató a támogatásból, derül ki a beharangozóból. A tudományos találkozót a Kolozsvári Akadémiai Bizottság (KAB) szervezi az évforduló alkalmából, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Történelem Karának dísztermében (Jókai/Napoca utca 11.) <https://maszol.ro/>

NEMZETKÖZI AKKREDITÁCIÓT KAPOTT A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA – *A megújult*

magyar felsőoktatás kiemelt figyelmet fordít a külföldi felsőoktatás fejlesztésére, versenyképességének megújítására, és ebben meghatározó, hogy a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola nemzetközi akkreditációt kapott – erről az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) felsőoktatásért felelős helyettes államtitkár beszélt Budapesten <https://karpathir.com/>

TÖBBSZÁZ SZAKIRODALMI KÖNYV ÉRHEŐ EL A KÁRPÁTALJAI TUDOMÁNYOS ADATBANKBAN – Folyamatosan bővül a Momentum Doctorandus (MD) által létrehozott Kárpátaljai Tudományos Adatbank, ahová továbbra is várják a kárpátaljai kutatók bemutatkozását. A kárpátaljai magyar doktorandusz szervezet 2014-ben hozta létre az adatbankot a Bethlen Gábor Adatkezelő Zrt. támogatásával. Mint írták, céljuk, hogy „a kárpátaljai magyar kutatók és doktoranduszok egyéni és csoportos kutatásait, sikeres doktori védéseit és tanulmányait, valamint a régióval kapcsolatos felhalmozott tudásanyagot, digitalizált tartalmakat adatbázisba gyűjtve egy honlapon mindenki számára elérhetővé tegyék”. A honlapon több mint 500 Kárpátaljához kapcsolható könyv, 42 disszertáció, valamint közel 40 kutató bemutatkozása érhető el. Az adatbázisba továbbra is várják a bemutatkozókat az alábbi linkre kattintva: **CV_minta_KTA_adatbank** <https://karpatalja.ma/>

FÓKUSZBAN A VAJIDASÁGI MAGYAR AKADÉMIAI TANÁCS ELNÖKSÉGE – Milyen a Vajdasági magyar tudományosság állapota, illetve helyzete? Intézmények híján mivel lehet rendszerbe fogni a Vajdasági magyar tudományos társadalmat? Erről beszélgettek a VMAT elnökével, **Csányi Erzsébet**tel és az alelnökkel, **Lukity Tiborral** ... <https://media.rtv.rs/hu>

Várható események, felhívások



KÖNYVBEMUTATÓ: JESZENSZKY GÉZA: AZ ELVESZETT PRESZTÍZS – **Jeszenszky Géza** *Az elveszett presztízs* című könyvének bemutatására és a könyv kapcsán beszélgetésre kerül sor a Kolozsvári Akadémiai Bizottság szervezésében. A szerzőt bemutatja **Péntek János** egyetemi tanár, az MTA külső tagja. A könyvet bemutatja és a beszélgetést vezeti **Fodor János** egyetemi tanársegéd, BBTE – Dátum: 2022. május 23., 18:00 óra – Helyszín: a KAB székháza (Ion Ghica utca 12. szám) – A történész, aki 1990-ben a rendszerváltozás külügyminisztere lett, könyvében arra keresi a választ, miért és hogyan vált a magyarok iránt érzett széleskörű rokonszenv előbb kritikává, majd ellenszenvvé. A fordulat egyik oka az 1904-ben kezdődő magyar belpolitikai válság volt, ami párosult a nem magyar nemzetiségek igényeinek elutasításával, a „magyarosodás” erőltetésével. Ezzel egyidőben Európában két szembenálló szövetség jött létre és állt egymással szemben: az angol–francia–orosz antant és a Németország vezette Hármasszövetség, az Osztrák–Magyar Monarchiával és a kifelé kacsingató Olaszországgal ... <https://kab.ro/>

TUDOMÁNYKÖZ - BESZÉLGETÉSEK A TUDOMÁNYRÓL: BESZÉLGETÉS A MODERN MATEMATIKÁRÓL – *TudományKöz* című kerekasztal-beszélgetésre kerül sor 2022. május 24-én kedden 18:00 órától – Moderátor: **Kása Zoltán** matematikus, ny. egyetemi tanár – Meghívottak: **András Szilárd** egyetemi docens, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Matematika és Informatika Kar, **Farkas Csaba** egyetemi tanár, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhelyi Kar, **Kristály Sándor** egyetemi tanár, Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Sepsiszentgyörgyi Kihelyezett Tagozat és Óbudai Egyetem – A rendezvény a **KAB YouTube-csatornáján** élőben követhető, illetve utólag is megtekinthető <https://kab.ro/>

A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG „ARTES LIBERALES” SOROZATÁNAK KÖVETKEZŐ ELŐADÓJA **SIPOS EMESE** GYÓGYSZERÉSZ, A MAROSVÁSÁRHELYI ORVOSI ÉS GYÓGYSZERÉSZETI EGYETEM OKTATÓJA – Az elmúlt évtizedek során a gyógyszer technológia számára egy igen fontos kihívás volt annak megvalósítása, hogy olyan gyógyszerhordozó rendszereket fejlesszen ki, amelyek képesek a különböző hatóanyagokat a célszervekhez, szövetekhez, valamint sejtekhez eljuttatni. A nemrég megjelent koronavírus elleni oltóanyag fejlesztésekor is egy ilyen lipid alapú nanorészecskét „hívtak segítségül” a vírus genetikai anyagának az emberi szervezetbe való bejuttatásához. Az előadás rövid áttekintést ad az oltóanyagok összetételében szereplő gyógyszerhordozó rendszerekről – Dátum: 2022. június 1., 18:00 – Csatlakozás: [Link https://kab.ro/](https://kab.ro/)

Portré



KOMÁROMI PROFESSZOR AZ ÚJ TÁVLATOKAT NYITÓ KUTATÁSBAN – INTERJÚ **MÁTHIS KRISZTIÁNNAL** A PRÁGAI KÁROLY EGYETEM OKTATÓJÁVAL – Az ELTE TTK és a Károly Egyetem szakembereinek közös kísérletei során megállapították, hogy a fémek maradandó alakváltozása során lejátszódó mikroszkopikus deformációs lavinák tökéletes analógiát mutatnak a földrengésekkel. A kutatás egyik résztvevője a Pozsonyban született **Mátthias Krisztián**, aki a komáromi Selye János Gimnáziumban érettségizett, majd Prágában folytatta egyetemi tanulmányait. A Károly Egyetemen és az Eötvös Loránd

Tudományegyetemen (ELTE) doktorált szilárdtestfizikából illetve fizikai anyagtudományból. 2018-ban a Szlovák Műszaki Egyetemen szerzett nagydoktori fokozatot, majd 2020-ban Csehország köztársasági elnöke nevezte ki a Károly Egyetem professzorává <https://www.bumm.sk/>

AZ MTA EGYIK KÁRPÁTALJAI DÍJAZOTTJA AZ UKRÁN HADSEREG TAGJAKÉNT **HARCOL A FRONTON** – **Troski Viktor** kárpátaljai magyar matematikus, az ungvári egyetem díjnyertes kutatója és oktatója ukrán katonaként harcol Kelet-Ukrajnában. Mint az [► Indexnek adott nyilatkozatából](#) kiderül, a fronton értesült arról, hogy elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia Arany János Fiatal Kutatói Díját. A matematikussal az Ungvári Nemzeti Egyetem honlapja is [interjút készített](#) – **Troski Viktor**, a fizika-matematikai tudományok kandidátusa, az Ungvári Nemzeti Egyetem Ukrán-Magyar Oktatási Intézete (UMOTI) fizika-matematikai tanszékének docense. Tanulmányait az Ungvári Nemzeti Egyetem matematikai karán végezte, majd felvételt nyert a Tarasz Sevcsenko Kijevi Nemzeti Egyetem műszaki-matematikai karának doktori iskolájába, ahol 2016-ban védte meg kandidátusi értekezését. Az Ungvári Nemzeti Egyetemen **Troski Viktor** számos tárgyat oktat, így többek között az egyismeretlenes funkcionális matematikai analízist, a komplex matematikai analízist, a funkcionális analízist és a valószínűség-számítást <https://mta.hu/>





A 2022-es ARANY JÁNOS ÉLETMŰDÍJ DÍJAZOTTJA: BODOR MIKLÓS (Amerikai Egyesült Államok – sz.: Szatmárnémeti, 1939. február 1.) – **Bodor Miklós** gyógyszerfejlesztési eredményei a legendás magyar gyógyszerkutató, **Richter Gedeon** eredményeihez mérhetők. Gyógyszereit több mint 100 millió alkalommal írták fel beteg embertársaink kezelésére – 1969-ig a kolozsvári Gyógyszerészeti Kutatóintézetben volt csoportvezető, ekkor R. A. Welch-ösztöndíjat kapott Austinba, a Texasi Egyetemen kvantumkémiai kutatásokat folytatott. Hét évet töltött a Kansasi Egyetemen, és egyidejűleg az InterRx tudományos igazgatói szerepét is betöltötte, majd a gainesville-i Floridai Egyetem Orvosi Kémia Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanári posztjára hívták meg, ahol mind a mai napig – ma mint professor emeritus – tevékenykedik. Megkapta a legmagasabb egyetemi fokozatot, Graduate Research professzor lett. Egyetemi funkciói mellett az IVAX gyógyszerfejlesztési vállalat vezetői posztját is betöltötte. 2006-ban alapította meg saját vállalatát, a Bodor Laboratoriest. 1999 és 2006 között a magyar Gyógyszerkutató

Intézet igazgatója volt, ahol óriási érdemeket szerzett a magyar gyógyszerfejlesztés modernizálásában. Számos tudományos eredménye közül talán az egyik legfontosabb az 1980-as évek elején kidolgozott kvantumkémiai modellezési módszere a vegyületek gyógyszertergetekkel való kölcsönhatásának tervezésére. Ez a módszer ma a gyógyszertervezés egyik alapvető és világszerte alkalmazott módszerévé vált. Másik, hasonlóan egyetemesen fontos felfedezése a „*lágyszerfejlesztés*” (retrometabolic drug design) elveinek kidolgozása. Ez a módszer nagyságrendekkel képes növelni a gyógyszerek terápiás indexét azáltal, hogy a metabolizmusokat és biodisztribúciójukat tervezhetővé teszi. Különösen fontos azon módszere, amely átjuttatja a gyógyszereket a vér-agy gáton, majd bezárja őket az agyba, így növelve meg központi idegrendszeri hatékonyságukat. Az első általa tervezett és kifejlesztett lágyszer, a Loteprednol Etabonate-ot 1998-ban engedélyezték az USA-ban, azóta három vállalat kilenc gyógyszerkészítményének hatóanyaga, használata világszerte nő. Sofpironium Bromide gyógyszerének sikeres klinikai kifejlesztése az USA-ban is befejeződött. 2020-ban került forgalomba Japánban a hiperhidrózis kezelésére, amelyre előzőleg nem volt célzott készítmény. Mavenclad gyógyszere a szklerózis multiplex kezelésére 2020-as adatok alapján 560 millió eurós forgalmat ért el. Tudományos munkásságát 531 publikációja, több mint 330 (175 + USA) szabadalma, számos könyve és könyvfejezete fémjelzi. Számos magyar, erdélyi és amerikai egyetem hallgatói és kutatói alapítványainak mecénása. Kutatási területe: Gyógyszervegyészet, gyógyszertervezés és -fejlesztés, biztonságos terápiás indexű új gyógyszerek tervezése, új kémiai szállítórendszerek tervezése, számítógépes gyógyszertervezés, gyógyszertranszport és metabolizmus, elméleti és mechanikus szerves kémia <https://mta.hu/>